25

QVÆSTIO MEDICA

AN MILIARIA ALBA SYSTEMATIS NERVOSI SOBOLES,

OCCASIONE ICTERICÆ MILIIS ALBISSIMIS CONSPERSÆ,

NOVITER MOTA

DISSERTATIONE INAVGVRALI

QVAM,

SVB AVSPICIIS DIVINIS

RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO DOMINO,

DOMINO

CAROLO,

DVCE WIRTEMBERGIÆ ET TECCIÆ REGNANTE, rel. rel.

PERMISSV GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ,

PRÆSIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO,

DOMINO

FERD. CHRISTOPHORO OETINGER

MED. DOCT. ET P. P. O.

DEPVTATIONIS IMMEDIATAE DVCALIS MEMBRO, ACAD. ELECT. MOGVNT. SCIENT. VTIL. SOCIO IN MEDICIS ORDINARIO,

FAVTORE ATQVE PATRONO COLENDISSIMO,

PRÆCEPTORE AD CINERES PIE VENERANDO

PRO GRADV DOCTORIS MEDICINÆ

PVBLICO EXAMINI SVBMITTIT

D. XXVI. SEPTEMBR. MDCCLXVIII.

AVCTOR

IOANNES JACOBVS PFLEIDERER, *Kircho-Teccensis.*

TVBINGAE LITTERIS FVESIANIS.

CASVS ICTERICÆ MILIIS ALBISSIMIS CONSPERSÆ

A

VIRO ILLVSTRI atque EXPERIENTISSIMO,

A. STOERCKIO,

ARCHIATRO CÆSAREO CELEBERRIMO,

DESCRIPTVS

EXSTAT IN ANNORVM MEDICORVM AB IPSO EDITORVM P. I. PAG. 40. DE MORBIS ACVTIS MENSIS DECEMBRIS 1758. ſeqq. verbis:

Fœmina, ictero ab aliquot diebus laborans, corripitur horripilationibus, dolore capitis, ſiti magna; pulſus fit celer, plenus, reſpiratio difficilis.

Pulſus plenus, & continuo febrilis, venæ ſectionem, & remedia antiphlogiſtica putredini reſiſtentia indicavit.

Urina fuit ex flavo rufa, chartam tingens. Circa quartum diem ægra fuit anxia, debilis, & hinc inde pauca miliaria appa-

ruerunt. Suris ilico apponebantur veſicantia, & præter potum ordinarium, qui erat ſerum lactis exhibebatur alternis diebus vel Claret.

℞. Claret. fact. ex conſerv. fl. cord. lib. *j*
Syrup. diacod. unc. *jß*
Spir. Sulph. per camp. q. s. ad grat.
M. S. Sumat æger omni trihorio duo cochlearia.

vel Emulſum:

℞. Camph. gr. XV.
Sem. Melon. unc. *iij*
F. c. aq. hort. emulſ.
colat. lib. *jß*
add.
Syr. Papav. alb. unc. *jß. M.*
ſ. exhibeantur omni trihorio unc. binæ.

noctes diacodio tranquillæ factæ ſunt.

Septimo die copioſiſſima miliaria alba proruperunt, vires tamen manſerunt debiles, reſpiratio fuit liberior; verum eodem die acceſſit delirium, & capitis gravitas.

Nuchæ igitur veſicans appoſitum eſt, & medicamenta priora continuata ſunt.

Undecimo die adhuc deliravit, jactavit membra, fuit debilis, anxia; ſitivit multum, ſubdormivit oculis ſemi-clauſis, urina fuit ex fuſco rufa, chartam profunde tingens, nullum ſedimentum ponens; feces albæ. Sub finem diei undecimi ſubſequebatur ſudor copioſus, diſparuerunt fere omnia miliaria, & ægra paulo poſt melius habuit.

Sudor usque ad decimum quartum diem ſubinde admodum levis, ſubinde magnus fuit, ægram autem nunquam defatigavit.

Decimo

Decimo quarto die mens facta est serenior, febris mitior; decimo septimo die febris desiit, & vires sensim auctae sunt.

Vigesimo quarto die actiones fere omnes erant bonæ, urina tamen ex flavo-fusca mansit; feces fuerunt adhuc albæ, & cutis tota icterico colore profunde tincta. Sequente die ad icterum curandum exhibebatur mist.

℞. Sapon. Venet. unc. ß
Solv. in aq. fumar. lib. j
add.
Syrup. Fumar. unc. ij
Rhei elect. dr. jß. M. S.
dentur omni bihorio duo cochlearia.

qua bis absumta icterus disparuit, & ægra fuit sana.

Exanthemata miliaria in hac ægra observata æque alba fuerunt ac in aliis ægris, licet cutis per universum corpus profunde flavo colore tincta apparuerit.

---

§ I.

En febris miliaris albæ, quæ ictero accessit, historiam! *Ortum horum miliarium alborum* investigare, scopo dissertationis inserviet.

§ II.

Febris miliaris alba est febris acuta exanthematica pustulis albis milii granis similibus dignoscenda.

§ III.

Obruimur miliarium alborum theoriis; quilibet fere suam sibi de miasmatis hæc exanthemata producentis causa, sede, & ortu hypothesin fingit, fictamque defendere annititur. Ad duas vero primarias, quoad ortum, plurimorum sententiæ reducuntur.

§ IV.

Altera ſcilicet autorum pars miliarium alborum materiam *vaſis ſeroſo-lymphaticis*, altera eandem *nervis* innidulari, ſuosque effectus producere ſtatuunt. Utramque ſententiam ſua tuentur commoda, ſua incommoda premunt.

§ V.

Præcipua inter incommoda, quæ priorum ſententiam premunt, eſt omnino rarior hæc, quam Ill. Stoerckio debemus, miliarium alborum, quæ ictero ſupervenerunt, hiſtoria; ſtante ſcilicet hujus caſus veritate, *miliarium alborum ex vaſis lymphaticis flaviſſima icterica lympha plenis ortus* vix concipi poterit.

§ VI.

Icterus flavus eſt univerſi corporis flava decoloratio, ex bilis excretione turbata.

§ VII.

Icteritia hæc coloris naturalis defœdatio, primum ordinario in tunica oculorum ſclerotica, & paulo poſt in fronte pariter, genis, ac collo conſpicua evadit, deinde vero latius paulatim per totum vultum totumque habitum corporis cutaneum diffunditur, immo tingens materia bilioſa univerſam humorum maſſam inficit, & altius nonnunquam in duriorum partium ſolidarum compagem penetrat; hinc urina ſaturato colore croceo-rubente aut croceo-fuſco tingitur, ſuamque flavedinem linteis immerſis inducit; Sanguis, vena emiſſus, præſertim ſupernatans pars ſeroſa valde flaveſcit; & interdum quoque ſub morbi ſcilicet diuturnitate ac gradu majori, Saliva, quin ipſa oſſa, ſimilem colorem induunt, qui poſterioribus tam refractarie poſtmodum inhæret, ut poſt mortem quoque, ſceleto forſan inde compoſito, perfecte rurſus in iis deleri nequeat. *a)*

§ VIII.

a) Cartheuſer Fundam. Pathol. & Therap. T. II, Sect. VI. Cap. II. § III.

§ VIII.

Interim cadaverum ictericorum Sectiones non solum hanc humorum & partium intimiorem ex bile infectionem & profundam tincturam satis superque comprobant, sed etiam demonstrant, ad cerebri substantiam inprimis medullarem non penetrare flavedinem. Unius saltem a Clar. SYLVIO institutæ Sectionis exemplar allegare liceat: *a*) *Omnes liquores, pericardii, meningis. & c. flavi; sed* tenuis meninx minus flava, cerebri substantia satis alba, in ventriculis liquor satis copiosus, limpidus, *subsalsus. Pericardium cum sua pinguedine flavebat impense, liquor contentus, paucus, flavus, subsalsus, & parumper amaricans; dura meninx flavescens, & liquor sub ea conspicuus, cujus sapor non erat notabilis.*

§ IX.

Cum itaque subtilissimi seroso-lymphatici humores, pericardii, scleroticæ, ossium, quin ipsa saliva, icteri flavedine inficiantur; cum ipsa insensibilis transpiratio bilem spiret, flavoque colore indusia tingat: Qui fieri potest, ut, cute per universum corporis habitum profunde defœdata, exanthemata erumpant *æque alba*, ac in aliis ægris? Nonne potius serum profunde flavum flava quoque exanthemata producet?

§ X.

Cadit adeoque simul figmentum, quasi sedes icteri in vasis lymphatico-serosis amplioris diametri statuenda esset, ut exanthematum horum alborum ortus ex subtilissimis tantum vasorum cutaneorum osculis, quorum diameter albos tantum seri globulos admittat, flavos contra excludat, facilius fingi possit: cum (vi § IX.) idem serum icterica flavedine tinctum minutissima scleroticæ, pericardii, glandularum salivalium, vasa ingrediatur, immo, quod directe hanc fictionem ferit, a vasorum incute exhalantium diametro admissum transpiret.

§ XI.

a) *Ephem.* N. C. Ann. IV. & V. Obs. CXCIV. p. 262.

§ XI.

Nonne ſanguis, objici porro poteſt, ſub tanto attritu, quem febris in icterica hac ægra excitavit, mirum in modum reſolvi & mutari potuit? Nonne ſub tanta, quantam ægra ſuſtinuit, febris vehementia & ſanguinis reſolutione, ſerum flavum ita reſolvi potuit, ut ſubtilior aquæ ſimillima pars volatilis a ſuperſtitis fixæ flavæque partis compedibus facilius ſecedere, minima cutis vaſcula intrare, ſub epidermide ſtagnare, & hæc exanthemata producere potuerit?

§ XII.

Ita vero ſe habet hoc argumentum, ut eo potius ad refutandam hypotheſin de ortu exanthematum ex vaſis ſeriferis uti poſſim. Febris quidem humores ſubigit, reſolvit, & liquidiſſima a craſſioribus ſeparat: Verum ſub tanto febrilis caloris gradu phlogiſticæ bilis partes magis evolvuntur, volatiliores redduntur, motibus tam progreſſivo quam inteſtino auctis intimius cum univerſa humorum maſſa compinguntur, fortius in vaſorum ſeries protruduntur, eo minori ſub impedimento, cum ſingulorum vaſorum diameter ſub febrili æſtu amplietur, ut adeoque majora æque ac minora ſerifera vaſa impenſius bile infarciantur, & univerſus cutis habitus profunde flaveſcat. Exanthemata igitur ſub tali icteri & febris complicatione effloreſcentia, ſiquidem eorum ortum ex maſſa ſeroſo-lymphatica derivare volueris, eodem flavo colore, quo ſerum tinctum eſt, imbuta apparebunt, qualia Cel. KLEIN recenſet: *a*) *Morbus*, dicens, *arquatus ſolvitur quandoque eryſipelate veſiculari*, *puſtulis flavis purpuræ*, *variolarum inſtar magnis*, *prurientibus multum*; ſed in Ill. STOERCKII caſu neque flava erant hæc exanthemata, neque eorum eruptio vel desquamatio icterum levavit; adeoque aliunde, quam ex vaſis ſeriferis, eorum origo petenda eſt.

§ XIII.

a) Interpr. clinic. p. 149.

§ XIII.

Eidem hypothesi casus, quem ZWINGER observavit, rarior at notatu dignissimus, quam maxime repugnat: *a*) *Femina fuit tenerioris habitus, viginti circiter duorum annorum, quam febris miliaris alba invasit, quæ, quamvis ipsi narium hæmorrhagia, diarrhœa, & copiosum urinæ profluvium Supervenerint, suum, tamen, absque ulla perturbatione, decursum perfecte absolvit.* Curiosa Satis est hæc historia, vixque hypothesin de ortu miliarium alborum ex lymphaticis vasis admittit. Quodsi enim attendamus, quomodo Singulæ Se- & excretiones in œconomia animali procedant, quod aucta quadam excretione reliquæ imminuantur, immo sæpius in totum sufflaminentur: Vix ac ne vix quidem perspicio, qui fieri aliter potuisset, quin Sub tot motuum anomaliis, eorumque modo ad hanc, modo ad illam excretionem directionibus, maxime quidem in femina tenerioris habitus, si non exanthematum retrocessio, summa certe typi & decursus febrismiliaris confusio nata fuisset, si systemati circulationis humorum lymphatico-serosorum ultimæ subtilitatis ortum debuissent.

§ XIV.

An ideoque *ex nervis eorumque fluido* papularum miliarum albarum ortus? Audiantur primum hujus hypotheseos fautores.

§ XV.

BRUNNER de Febre maligna miliari scribens: *b*) *die*, inquit, *septimo apparuerunt papulæ seu vesiculæ pellucidæ ceu crystallinæ, milii seminis magnitudine, hinc inde per corpus dissemi-natæ,*

a) *Frid. Zwinger* observ. de Feb. milia S. purpura alba. recensita legitur Comment. Lipf. Vol. VI. p. IV. p. 677. &c. &c. & *Vogels neue medic. Biblioth.* 4. *Band* 3. *Stük* p. 206.

b) *Ephem.* N. C. Decur. III, Ann, VII. & VIII, Obf. CCVI, p. 341. seqq.

natæ, mox numerosiores, tandem numerosissimæ, tanta teneritudine & perspicuitate, ut hac vel cum subtilissimo vase lymphatico certassent. *Nec ego*, pergit in annexo scholio, *satis concipere nec admirari potui, quis ille esset in corpore humor, qui subtus epidermide effusus, tantam memoratis hydatidibus pelluciditatem conciliaret, ut vel cum diei splendore certarent, & aciem visus diaphaneitate sua tantum non subterfugerent. Nec illud liquet, unde aut quomodo suam pelluciditatem servent tam diu intemeratam; certe vel serum vel quivis alius e sanguine tam diu extravasatus humorad suppurationem tendit & corrumpitur, præsertim si ad extimam usque perductus corporis superficiem aëri sit expositus; mansit autem hic in tenerrimis suis vesiculis incorruptus. Exinde apparet, plus perculi imminere ab ipsis papulis, quam a quovis alio exanthematum ex M. S. oriundorum genere. Quid tandem de hisce sentiam, anceps hæreo. Nec possum, quia aliquid de succo nervoso suboleat, & in mentem veniat illorum sententia, qui Febrium sedem statuerant in genere nervoso; omnes in universum febres utrum in illo hospitentur, non attinet dicere. Certe dictarum hydatidum facies, genesis, & ipsa, quæ hisce superveniunt, symptomata periculosa, aliunde quam ex M. S. etarteriis promanare arguunt. Quodsi statuamus nerveum fluidum, forte adcommodatius erit ad explicanda, quæ illas comitantur, Symptomata. Et enim cum cutis non sit, nisi contextus fibrillarum nervearum, quo sensum tactus constituit natura, intertextis glandulis & vasculis tam sanguifluis quam lymphæ ductibus, valde limpidissimus, qui vel omnem aliam ex M. S. aut arteriis fluentem superat limpiditate humor, a nervis derivaretur, quin inquinatus perperam, circa nervorum extremitates interceptus, tales hydatides limpidas citra commixtionem sanguinis aut alius humoris excitaret splendidissimas, diu incorruptas.* Recentissime eandem hypothesin defendit Cel. de FISCHER, qui sic alba miliaria (§. 21. in tractatus sciagraphia) describit: *a*) *Milia vesicularia, purpura alba dicta,* *sunt*

a) *de Fischer* tractatus de febre miliari, Purpura alba dicta, Rigæ. 1767.

ſunt nervorum excretiones halituoſæ, quibus, ſi ſpaſmus febrilis adeſt, vel ex domeſtica corporis cauſa, vel ex animi pathemate, vel ex aëre ſuccum nervorum alterante, ſanguinem in viſceribus coaugmentans, & primario plexum meſenterii in tumultum agens, adeo, ut ex his, in conſenſum acto paris vagi nervorum ramulo, ad præcordia anxietates, vigiliæ, deliria, convulſiones, æſtus volatici, ſudores, & reliqua hypochondriacis & hyſtericis ſolennia ſymptomata generentur, pro dato nervorum robore facile vel difficulter ſanabilia. quin in poſteriore caſu ſæpe in apoplexiam vel in partium nobiliorum vel in ipſorum nervorum viſibilem aut inviſibilem necroſin cum morte, aliquando in ſanitatem terminantia. Quam deſcriptionem (p. 74.) reſolvit, & paucis dilucidat; verbis: *Excretiones halituoſæ ſunt, quia vix aliquem reddunt madorem, nec quando desquamantur. Aliter fit, quando ex arteriis in venas reſorbendus excernitur in cute humor morbidus, purpuram rubram, petechias, morbillos, variolas aliasve generans efflorescentias. Hæc exanthemata enim, quia ex M. S. ſeparantur, toto cælo a purpura alba differunt, miliis pellucidis, nervorum ſobolibus &c.*

§ XVI.

Ex his apparet, hypotheſin de *ortu* miliarium alborum ex *fluido nerveo* non plane incongruam eſſe, & auctoritate Virorum Celeberrimorum jam corroborari poſſe. An vero etiam *a priori* admitti mereatur, jam erit videre?

§ XVII.

De nervis eorumque fluido medicos inter magnæ controverſiæ a multis inde temporibus movebantur. Alii nervos *involucri*, alii *contenti* ope agere contendebant. Cum vero plurima ſint argumenta, quæ *priorem* ſententiam enervant: *poſterior* jam fere ab omnibus adoptatur.

§ XVIII.

Maximi ſcilicet roboris ſunt argumenta, quæ fluidum nervis ineſſe probant; Certe fabrica cerebri vaſculoſa, maxima ſanguinis copia, quæ ab arteriis encephalo ad vehitur, dubium vix relinquunt. Eleganter hæc pertractavit Roland Martin dicens: a) *Man urtheilt mit weit gröſſerem Grund, wenn man das Hirnmark eben ſowol für eine Zuſammenſezung unzälicher Gefäſſe, wie die euſſere graue Subſtanz anſiehet, als wenn man daſſelbe ſich mit Liſter und Vieuſſens als einen Schwamm vorſtellet, oder ſie mit den Stahlianern für ein feſtes, oder mit Malpigh für ein aus lauter Drüſen beſtehendes Weſen hält. Diſs wird noch weiter durch die beſondere Beſchaffenheit der vier Schlag-Adern, die dem Gehirn das Blut zuführen, beſtättigt; indem ſie nemlich ſo zeitig von dem Herzen abgehen, ſo groſs ſind, und ſo viel Blut enthalten. Denn hieraus kan man ſchlieſſen, daſs beede Subſtanzen des Gehirns einen ſolchen Bau haben müſſen, daſs ſie dieſe menge Geblüt annehmen, und einen guten Theil deſſelben, ehe es durch die Blut-Adern wieder zurükgeführet wird, ableiten können. Zu einem ſolchen Zwek aber ſind die Röhren am bequemſten, und da man auch würklich dieſelbe lang mit den Augen verfolgen kan, warum ſollten ſie nicht auch da fortlaufen, wo ſie unſer Angeſicht verlaſſen muſs.*

De ſanguinis ad encephalon vecti copia idem auctor porro diſſerit: *Daſs der Gefäſſe in dem Gehirne mehr ſind, als zu deſſen Nahrung erfordert wird, zeigt die beträchtliche Anzahl derſelben vor denen, womit andere gröſſere Theile im Körper verſehen ſind, an. Vornemlich aber erhellet diſs daraus, weil ſo wenig Aeſte von den Stämmen, die zum Kopf gehen, unterwegens abgeworfen werden; weil ſie über dem den kürzeſten Weg und zwar in gerader Linie nehmen, und folglich ſo geſchwind das Blut nach dem Kopf führen, daſs keine feinere Feuchtigkeit eher als an dem rechten Ort abgeſchieden werden kan.*

§ XIX.

a) Tractatu de nervis recenſit *Vogels neue medic. Biblioth. 5. Bands 4. Stük* p. 109.

§ XIX.

An intumefcentia nervi ligati, & fuccus e diffecto nervo emanans fluidum nervis ineffe probant? Veterum certe obfervationes & experimenta repetunt recentiores. LEDERMÜLLER in Obfervatione microfcopica nervorum hæc habet *a*): *Oculus vitulinus, in cujus nervum opticum fpiritus nitri aqua dilutus injectus erat, non folum exinde intumefcebat, fed cornea cærulea reddebatur. Deinde in nervo optico horizontaliter fecto & nudo oculo & armato multos tubulos fucco albo & fpiffo repletos detegebat. Idem longitudinaliter fectus oftendebat fub microfcopio multos tubulos ante juxta fepofitos, ex quorum fuperiori fuperficie, fi nervus premebatur, fuccus lacteus emanabat.*

De intumefcentia nervi ligati hæc habet MOLINELLI *b*): *Nervos fcilicet fupra ligaturam vel fectionem intumefcere vidit, & ita in iconibus additis delineavit, ut vere cognofcatur, fubftantiam ipfam nervi, minime vero involucra tumefcere, quod magna quidem ex parte a vaforum fanguinem vehentium tumefcentia pendet. Cum tamen tumor non fubito oriatur, fed fenfim increfcat, dubium omnino eft, annon alius liquor in nervis hanc craffitiem faciat? Sic videtur cl. Autori, qui in nervo paris octavi finiftro parvæ canis ad linearum aliquot fpatium fupra ligaturam cellulas ad rectangularem figuram accedentes, & in varios ordines per nervofas fibras transverfim difpofitas & liquore tenuiffimo albo repletas oftendit. Hæc tamen fabrica & conclufiones inde producendæ ulterioribus experimentis declarandæ funt.*

§ XX.

Continuo motu nervos hoc fluidum permeat, lento utique, ut Ill. HALLERUS dicit *a*), quo ipfo motu in fetu, in

que

a) Recenfit. in Comment. Lipf. Vol. XI. P. III. p. 523.

b) *Molinelli* Obferv. de ligatis fectisque nervis octaviparis in Commentar. Academ. Bonon. T. III. recens. in Comment, Lipf, Vol. V, P. II. p. 301. feqq.

a) Elem, Phys, T. IV, p. 384.

homine quiete dormiente, inque nervis, quorum officio anima nunc non utitur, ſpiritus continuo a cerebro ad nervorum fines tendunt.

§ XXI.

Quo fluidum hoc, abſoluto itinere ad remotas partes, abeat, varia variorum eſt ſententia. Vias phyſiologi aſſignant huic fluido, reduces, quales in ſanguinis itinere invenerunt; alios ſcilicet ſpiritus in venulas quascunque, & in lymphatica vaſcula valvuloſa reſumi putant; alios partim per lymphatica ad ventriculum, inteſtina, glandulas vehi, partim omnimode papillis cutaneis exhalare & diſperire credunt. Non deſunt, qui ad cerebrum per eosdem nervos redire poſſe, ſibi perſuadent; nec, quorum hypotheſi ex nervis in membranas, & ex iis ad meninges redire, nec alii, quorum opinione ad nutritionem partium conſumi ſtatuitur *a)*.

§ XXII.

Plurimi auctorum exhalationem illius de papillis cutaneis admittunt; doceant totalem ejus diſſipationem, uti Monro *b)*, hypotheſin de nervis revehentibus negans, & quatuor argumentis contra illam militans; vel concedant, tantum partem illius aliquam transpirare, ſuperſtitem reſorberi: ut Ill. de Haller *c)*: *Liquorem nobiliſſimum perire, non eſt probabile: pars ergo videtur reſorberi.* Et ſeqq. pag. *Cutem, quæ tota fere nervus ſit, aliquid exhalare, non repugnat analogiæ.* Triplicem viam habet Boerhav. *d)* I. Reductionem per venam ſpirituoſam in venas lymphaticas & ſanguinem. II. Exhalationem in cavitates corporis. III. Exhalationem ex cute, de qua ſic: *Denique nervi ultimis ſuis ramulis apertis etiam ex ipſa cute exhalare*

a) v. *Haller* Elem. Phyſ. T. IV. §. XXX.
b) *Lehre von den Knochen* §. 47.
c) T. IV. l. c. §. XXX.
d) *Boerhav.* Prælect. Acad. Vol. II. §. CCXCII.

lare videntur undiquaque ſuos ſpiritus, ut transpiratio ſpirituoſa exiſtat, ut novimus, aliam adeſſe arterioſam. Eadem habet *a*) NIEFELD, partim reductionem fluidi nervei in venas lymphaticas, & cor dextrum, partim exhalationem illius, in varias corporis cavitates, vel & in auram nobis contiguam tranſpiratione inſenſibili eructantem ſtatuendo.

§ XXXIII.

Doceant itaque fluidi nervei de papillis cutaneis exhalationem ſive totalem ſive aliqualem tantum, favebit ſemper hæc hypotheſis geneſi miliarium alborum ex nervis exhalantibus.

§ XXIV.

Sed ſuppoſitis etiam his omnibus, ratione geneſeos miliariarium alborum ex fluido nerveo, non ſatis tamen liquet: An miaſma fluido nerveo inſinuatum, eas in circulo hujus fluidi producat anomalias, quæ totum morbum cum ſuis Symptomatibus ideoque etiam exanthematibus his conſtituat?

An geneſis exanthematum ex ſola cutanearum papillarum exhalantium præternaturali conſtitutione circa orificia petenda ſit?

An vero utrumque vitium, infectio ſcilicet fluidi nervei cum P. N. oſculi exhalantis conſtitutione ſimul concurrat?

§ XXV.

Si Autores ortum miliarium alborum per hypotheſin ex ſyſtemate ſeroſo-lymphatico expliantes evolvantur, diverſiſſimam eos ſtatuiſſe miaſmatis illius naturam comperimur: Aliis *acida acrimonia*, aliis *putedinoſa* corruptio, aliis *venenata* miaſmatis indoles arriſit. *Acido-vappidam* HOPFMANN maxime defendit *b*): *Putredinoſam* CARTHEVSER *c*): *Cauſa*, inquiens, *pur-*

a) *Niefeld* Specimen IIdum de ſecretione humorum in ſpecie. §. 643.
b) Med. ration Syſtem. T. IV. Sect. I. Cap IX. §. VII.
c) Fundam. Pathol. & Therap. T. II. Sect. VII. Cap. VIII. §. V.

purpuræ in copiosa impuritate acri scorbutica eaque resoluta magis ac volatiliori reddita, & cum tenuiori saltem muco remixta, posita est: notari tamen debet, in febribus hujus census malignis causticum hoc fermentum valde ad corruptionem putredinosam *inclinare, & in alba purpura non cruori tantum, sed universæ etiam massæ seroso lymphaticæ, largius immersum esse*: Eidem sententiæ Ill. TRALLESIUS subscribit *a*): *Causa*, dicens, *purpuræ albæ est serum* ichorescens putrilaginosum *erosis vasculis minimis sub epidermide stagnans.*

Venenatæ vero indolis fautorem ALLIONI habemus *b*): *Aëris*, ait, *ope & consortio hominum miasma purpuræ traduci, diu innocuum corpora inhabitare posse, singulari & propria vi solida & nervos tendere, convellere, sanguinem, præcipue lympham cogere, vasa lymphatica primum, postea sanguifera inflammatione incendere, illam ex miasmatis mobili natura non constanstantem esse, sed facile solubilem, miasma plerumque ad cutim, cujus nervis infensissimum, propelli, ibique perspirationis materiam & alios quoque humores corrumpere; & concludit esse ex substantia tenuissima, exstimulanti* veneno *prorsus* æquiparanda. *Tenuitatem comprobat mobilitas exanthematum, venenatam vero indolem similitudo, quæ est inter hydrophobiam & hunc morbum. Illa enim eadem ac purpura producit symptomata, eo tantum cum discrimine, quod illa ad certa loca sanguinem, hæc vero lympham determinet, ibique retineat.* Alii singularem cacochymiam accusant, ut cel. BOSE *c*): *Nobis interim verisimillimum videtur, miasma hoc consistere in* singulari cacochymia *humorum lymphaticorum tenaci, acri, & perspirabili, ex causis singularibus nata, & in corpore ulterius evoluta, subtiliore reddita, indeque interdum contagiosa facta.*

Sed

a) Tractatus de Medicamentis terreis.

b) Tractat. de miliarium origine, progressu, natura & curatione, recensit. in Comment. Lips. Vol. VIII p. 606.

c) Dissert. de Morbo Miliari Resp. Frœlich. p. 15. Lips. 1767.

Sed in has lites me non immergam, mihi non incumbit necessitas, inquirendi in naturam miasmatis, nam diversæ species diversissimorum in praxi occurrentium miliarium alborum satis docent diversissimam illius miasmatis naturam. Eo potius cardinalis redit quæstio, quomodo cujuscunque naturæ miasma ad liquidum nerveum penetrare possit, cujus resolutio quidem non adeo difficilis videtur: Quo scilicet vel sanguis vel lympha imbuta fuerint miasmate, illo facillime inquinare poterunt liquidum nerveum ex eis secernendum. An mirum videri potest, subtilissimum agilissimum aliquod miasma ad ipsa organa secretionis liquidi nervei penetrare, & cum illo secerni posse?

§ XXVI.

Hinc facile patet, cur eadem (§ 25.) vitia ad fluidum nerveum transtulerint disquisitæ hypotheseos fautores; eos autem hæc vitia privata soli liquido nerveo competentia & in illo ipso evoluta statuisse, vix mihi persuadere possum. Absurdum enim videri posset, fluidi, cujus naturam ignoramus, statum P. N. determinare ejusque vitia demonstrare velle privata. Ill. Gaub a liquoris genitalis affectionibus ita transgreditur ad fluidi nervei Pathologiam: a) *In re obscura nihil pronunciandum, donec plenior lux ex Physiologia affulserit: Eadem circumspectio præterire etiam jubet, quæcunque de vitalis fluidi vitiis proferri solent.* Interim negari non potest, vitiis æque obnoxium esse hoc vitale liquidum, ac alium quempiam humorem. Qualia vero sint hæc vitia, utrum eadem, quæ in reliquam humorum massam cadunt, communia, an vero plane privata, determinare, Pathologicum problema est manetque. Quatenus quidem ad succos e sanguine secretos pertinet, compe-

a) *Gaub* Instit. Path. p. 175.

petunt & ipsi, quæ de succorum secretorum vitiis loquitur GAVBIVS a) *Igitur & communia quidem ex communi fonte, unde dimanant, vitia trahent, quæ tamén pro discrepante cujusvis indole aliquid singulare habeant, aliaque & alia mala inferant: & privata quoque jam secretis evenire poterunt, quæ non admodum in aliis occurrant.* Nec deficiunt autores, qui diversos morbos exvitiato succo nerveo, &, ut videtur, ex privato ipsique soli competente vitio derivant. Sed omnibus his ratiociniis non determinatur, cujus naturæ sit liquidi nervei depravatio in miliaribus albis. Si STYRII sententiæ in Dissertatione sub Præsidio Ill. BÜCHNERI propositæ accederem, qui nullum succi nervei vitium admittit, nisi cohæsionem vitiatam: verbis: b) *videtur ergo, quod cohæsio magis vel imminuta vel aucta hoc fluidum tantum mutare possit: Cum autem cohæsione aucta augeatur lentor, & imminuta augeatur subtilitas, hinc prior mutatio vocari potest lentor liquidi nervei, posterior subtilitas nimia;* miliarium quoque exanthematum genesis ex hac sola deducenda esset. At quam facile esset, ex stimulo, vel a lentore vel a nimia hujus fluidi subtilitate, in totum genus nervosum impresso, miliarium originem, & tot tamque gravia tamque periculosa symptomata exanthematum eruptionem antecedentia, comitantia, eorumque retrocessionem sequentia, deducere; tantæ tamen ambiguitatis est hæc doctrina, ut utrumque vitium eodem modo produceret miliaria, scilicet stimulo, & inde enatis turbis in functionibus nervorum & circulo liquidi; hinc hypothesi hac nihil dictum esse videtur. Si Hamiltonum audiamus, aciditatem in succum nerveum devolventem, his verbis: *Quod ad causas febris miliaris internas attinet, partim a sanguinis & succi nervosi serositate nimia, & qua-*

a) l. c. §. 370.

b) Diss. de liquidi nervei ratione ad vitam & sanitatem Hal. 1765.

quadam acida acrimonia, partim etiam a ſucci nervoſi nimia commotione, pendere videntur; c) non ſolum ex ipſis verbis elucet, Hamiltonum illud vitium non ut privatum, ſed ut tale, quod cum ſanguine commune habet, conſideraſſe; ſed & ipſa in praxi acidulorum analepticorum ſingularis efficacia contradicere videtur. Nec tamen alcalina acrimonia in ipſo liquido nerveo evoluta aſſumi poteſt, cum hæc ſemper maximo ſtimulo ageret, nec diverſæ exinde explicari poſſent miliarium alborum ſpecies. Quid demum in re tam intricata pronunciandum? An præſtat cum Cel. de FISCHER confiteri? a) *Malo cum veteribus ignotam qualitatem humoris pecantis, intemperei titulo, vocare, quam falſam incertamve fingere, & hoc eo magis, quoniam hic non alterantibus, ſed roborantibus nervinis, & diluentibus leniter diapnoicis agendum erit.* Minime! Aſylo non opus eſt. Id, quod peregrinum in nervis ſupponi poteſt in miliaribus albis, propriam ſibi omnino naturam, viresque privas ac agendi modum vindicare, mirabilem facultatem ſanos humores in ſui ſimilitudinem convertendi habere, intimam cum liquido nerveo unionem ſubire videtur, ſua, qua gaudet, noxia & deletoria vi & corrumpit & inficit, nervos irritat, ſtimulat, & in ipſis, quamdiu vis vitæ viget, ſingulares in ſolitosque ſæpius motus, omne peregrinum e corpore exterminaturos, producit; id eſt: miaſma eſt ſubtiliſſimum diverſæ naturæ, prouti diverſæ inveniuntur miliarium ſpecies. Quis vero id in ſolis nervis quæſierit? Quis in ipſo ſolo liquido nerveo privative evolutum & genitum eſſe crediderit? Nonne miaſmatis conceptus involvit tantam ſubtilitatem, ut conceptu

a) *Dav. Hamilton* Tract. de febr. miliari infert. in Th. Sydenham opera in T. I. 1757.

a) l. c. p. 55.

ceptu facillimum ſit, ex ſanguine ſub ipſa ſecretione in liquidum nerveum tranſiiſſe, & cum hoc ſanguini iterum & lymphæ affuſum, eundem circulum infectionis mutuæ ſervare, quem ſecretum ex ſanguine liquidum nerveum ſervat reaffuſum ſanguini & lymphæ in ſtatu ſano. Cujuscunque igitur naturæ ſit miaſma, cuicunque fluido fuerit a principio inſinuatum, ex ſua natura ad omnia tranſibit, & ab uno in alterum transmigrabit; Ad fluidum nerveum vero delatum ſingulares turbas excitabit, quæ, ſi circulum fluidi nervei ſtatuere fas ſit, mirandas circuli hujus confuſiones, ſi exhalationem, hujus exceſſus, impedimenta, & inde plane peculiaria exanthematica phænomena in cute efficere facile poterit.

§ XXVII.

Hæc circa miliaria alba maligna ſatis probabilia videntur, & aſſumta hypotheſi de circulo & exhalatione fluidi nervei vix non omnem excludunt contradictionem. Sed ex his principiis quidem explicatu non æque faciles videbuntur nonnullis miliarium benignæ ſpecies. Jure ſcilicet quærunt, an ſemper peregrinæ materiæ præſentia, ipſiusque fluidi nervei infectio, mutatio, ad miliaria alba producenda requirantur? Poſſent ne potius ex ſola fluidi nervei, quoad craſin naturaliter conſtituti, exhalatione, ob qualemcunque papillarum cutanearum P. N. ſtatum, impedita, miliaria alba oriri? quæ ſcilicet altera eſt quæſtio ex ſuperius propoſitis; & qua poſita & aſſumta hypotheſi forte facilius explicari poſſent miliaria alba *benigna*. At, hac fictione non opus eſt; nec ſane concipi poteſt alius benignorum ortus a malignorum miliarium ortu, quoad modum fiendi, tam diverſus, niſi ortum malignorum ejusque explicationem longe intricatiorem reddere velimus: Decipimur, credo, ſi benigna inter & maligna miliaria alba

for-

formalem differentiam intercedere statuerimus; utrique exanthematum, quoad *formam*, eadem competunt; *materialiter* contra differunt. Materialis malignorum miliarium causa in maligno miasmate nervis insinuato (super. §.) posita est; sed & benignæ miliarium alborum species peregrinum quoddam pari, ac in malignis, ratione, ad nervos translatum supponunt; Id vero peregrinum, quod benigna miliaria producit, respectu indolis, a malignorum miasmate se distinguit; Illud benigna, hoc maligna natura sese notat. Plurima enim sunt, quæ nostris humoribus sese insinuare possunt, peregrina, quæ vero quoad indolem modumque agendi a se invicem sunt diversissima. Liceat casibus evidentissimis, ab ipsis miliarium alborum speciebus in praxi occurrentibus, ad probandam Thesin uti: Constat, dari miliaria alba, quæ gangrænæ accedant, dum scilicet superstite in partibus gangræna affectis vel vicinis circulationis vigore, halitus gangrænosus putridus ad sanguinem resorbetur; alia, quæ febrem lochialem comitantur, si scilicet ex lochiis in vasis uterinis stagnantibus, corruptis, ad sanguinem vel minimus halitus resorbetur; alia, causum comitantia, dum scilicet sub tam pertinacealvi obstructione feces putrescant, & putridum ex intestinis ad humorum massam re sorbetur; alia, hecticæ supervenientia, si pus ex ulcere in sanguinem resorbetur; alia, sub ablactatione, vel febre lactea, vel quacunque mora lactis excretionem impediente, oriunda, si scilicet lac, mutato in illo per moram crasi, circulationis viis redditur. Plures species proferre taceo, cum ex his dictis sat superque appareat, singulas miliarium alborum species peregrinum quoddam humoribus insinuatum supponere. An vero idem? Absit! Facillime sibi nemo non concipere poterit, aliam indolem, aliamque agendi facultatem ei peregrino resorpto competere, quod ex ichore gangrænoso, fecibus putridis, lochiis corruptis &c. aliam ei, quod ex lacte resor-

 pto.

pto. &c. genitum fuit. Cujus itaque indolis fuerit materia illa peregrina ad ſanguinem translata, ejusdem indolis erit id, quod ex ſanguine ad nervos transmigrat, & pro natura hujus, ſymptomata plus, minus maligna vel benigna orientur; id eſt: Miaſma malignum maligna miliaria, benignum benigna producet. Eadem plane ratione, qua malignum miaſma ad nervos transfertur, benignum quoque ad eosdem tranſire, eosque in ipſis motus producere poteſt, quos in vivo corpore a quocunque P. N. ſtimulo excitari comperimus, eo ſaltem cum diſcrimine, ut, cum ſtimulus lenior ſit, moderati quoque motus in eundem inſurgant; cum in malignis contra tantæ malignitatis ſit ſtimulus, ut vel motus irritatione violenta perturbando, & vehementiſſime incitando, vel vires ſupprimendo, functiones vitæ peſſumdet, & ſenſuum motuumque facultates triſtiſſimas in turbas conjiciantur, nec mirum ſit, cur naturæ vires raro hic multum valeant. Pro ſtimulo autem, quem miaſmata tam benignorum quam malignorum miliarium alborum nervis imprimunt, & perceptionibus, quæ ab hoc ſtimulo excitantur, dijudicandis, ſubjectorum præcipue ratio habenda eſt; ſenſibilitas enim diverſa diverſam a ſtimulo perceptionem producit.

§ XXVIII.

His poſitis, facile liquet, hanc peregrinæ materiæ ad nervos translationem non ſufficere ad explicandum ortum miliarium alborum, ejusque modum fiendi, ſed vel certam acrimoniam, quæ perillud peregrinum liquido nerveo communicata radat fines nervorum, ſupponendam, vel ad ſpasmodicas ſtricturas, exhalationem retinendo has veſiculas formantes, confugiendum eſſe; inde reſpondetur ad tertiam propoſitam quæſtionem; aſſumendo ſcilicet illam, quod ad miliarium ortum

tum

tum & formationem duplex quoque requiratur & ortus & formationis causa. Sed neque hæc sufficit, si exactius res perpendatur. Videntur potius plura se invicem excipientia ad formanda miliaria alba sive benigna sive maligna requiri. Primum est resorptio materiæ peregrinæ vel miasmatis in sanguinem, quam stimulus in nervosum systema excipit, quod irritatum anomalias motuum producit, quibus excretiones turbantur; hinc peregrinum illud eliminari nequit, sed longius in corpore oberrat, motibus resolutoriis magis exaltatur, & tam subtile redditur, ut sub ipsa secretione liquidi nervei cum liquido hoc secretum ad nervos deveniat, peculiares ibi turbas, stricturas inprimis periphericas excitet, quibus non solum transpiratio insensibilis arteriosa, sed & nervea sufflaminetur, impetu autem in circulo liquidi nervei aucto, hinc inde ipsum liquidum nerveum sub sudoribus turmatim tunc profluentibus & coactis protrudatur, & sub forma vesicularum sub epidermide stagnet.

§ XXIX.

Sed, quicquid de his proferre licebit, *hypotheticum* est, *quamdiu ex physiologicis non plenior lux affulserit.* Sufficit, Practicis ansam præbuisse, penitius rem meditandi, & sua ipsorum attentione & judicio illas experientias cumulandi, quarum denique acervo liceat ex observationibus dubia vexata circa miliaria diluere, idque supplere, quod vix unquam per principia physiologica demonstratum sperari potest. Sane si ullus, hic certe, qui in limine positus est, casus hypothesin illam *de miliaribus e nervoso systemate orientibus* probabilem reddit, præsertim si ulteriori observatione per sectiones demonstratum fuerit, bilem, quod scilicet ex superius allega-

ta

ta ſectione ſequitur, omnes partes, omnes liquores tingere, *præter cerebrum (forte medullam ſpinalem) & liquidum nervoſum.* Hæc ſi caſto & a præjudiciis purgato ratiocinio rimari voluerint Medici, habebunt ſane, cur omni occaſione in ſectionibus ictericorum ad id phænomenon attendant.

